

MUNI
PED

Právní předpisy vztahující se k výuce praktického vyučování

Nikola Straková

Právní předpisy

- Školský zákon
 - Zákon o pedagogických pracovnících
 - Zákoník práce
 - Autorský zákon
- +
- nařízení vlády, vyhlášky, právní výklady MŠMT, směrnice MŠMT, Věštníky MŠMT
 - <https://www.msmt.cz/ministerstvo/urednik>

Školský zákon

Zákon č. 561/2004 Sb. *Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání*

- Upravuje předškolní, základní, střední, vyšší odborné a některé jiné vzdělávání ve školách a školských zařízeních,
- stanoví podmínky, za nichž se vzdělávání a výchova (dále jen "vzdělávání") uskutečňuje,
- vymezuje práva a povinnosti fyzických a právnických osob při vzdělávání a
- stanoví působnost orgánů vykonávajících státní správu a samosprávu ve školství.

ČÁST ČTVRTÁ: STŘEDNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

- HLAVA I: CÍLE A STUPNĚ STŘEDNÍHO VZDĚLÁNÍ, PŘIJÍMÁNÍ KE VZDĚLÁVÁNÍ, JEHO ORGANIZACE A PRŮBĚH
- HLAVA II: UKONČOVÁNÍ STŘEDNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ
- HLAVA III: NÁSTAVBOVÉ STUDIUM A ZKRÁCENÉ STUDIUM PRO ZÍSKÁNÍ STŘEDNÍHO VZDĚLÁNÍ S VÝUČNÍM LISTEM A STŘEDNÍHO VZDĚLÁNÍ S MATURITNÍ ZKOUŠKOU

Zákon o pedagogických pracovnících

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících

– viz osobnost učitele

Novela zákona o PP

- cílem návrhu je:
 - zvýšení zapojení odborníků z praxe do výuky a
 - záměr řešit palčivý problém nedostatku učitelů odborných předmětů
- důvod:
 - slabé populační ročníky studující na vysokých školách,
 - vysoký průměrný věk pedagogů hlavně na úrovni středního a vyššího odborného školství,
 - předpokládaný zásadní nedostatek pedagogů v budoucích letech,
 - velký problém se zajištěním kvalifikované výuky v některých krajích (Karlovarském)
- úprava ministra umožňuje tzv. **“na výjimku” učit v podstatě**

komukoliv

Zákoník práce

- upravuje pracovní dobu, bezpečnost a ochranu zdraví při práci, péči o zaměstnance a pracovní podmínky
- omezení pro zaměstnance ve věku 15 – 18 let

Příklady omezení

- maximální délka směny v jednotlivých dnech nesmí překročit 8 hodin (§79a ZP)
- pokud mladiství pracují ve více pracovněprávních vztazích, nesmí v souhrnu pracovat víc než 40 hodin týdně (§79a ZP)
- přestávka na jídlo a oddech se poskytuje již po 4,5 hodinách práce (§88 ZP)
- minimální nepřetržitý odpočinek mezi dvěma směnami činí nejméně 12 hodin (§90 ZP)
- nepřetržitý odpočinek v týdnu činí nejméně 48 hodin (§92 ZP)
- zákaz práce přesčas a práce v noci, až na zákonem výslovně stanovené výjimky (§245 ZP)
- povinnost poskytovat mladistvím zaměstnancům zvýšenou péči a zaměstnávat je jen pracemi přiměřenými jejich fyzickému a rozumovému rozvoji (§244 ZP)
- zákaz některých rizikových prací, např. práce pod zemí při těžbě nerostů a při ražení tunelů a štol (§246 ZP)
- zákaz sjednání dohody o odpovědnosti za svěřené hodnoty (tzn. dohody o hmotné odpovědnosti) a za ztrátu svěřených věcí (§252 a 255 ZP)

Autorský zákon

Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů

- je třeba ho dodržovat při přípravě a využívání výukových materiálů (písemné přípravy, metodické listy, výukové opory)

Autorské dílo

- *„Předmětem práva autorského je dílo literární a jiné dílo umělecké a dílo vědecké, které je jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora a je vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě včetně podoby elektronické, trvale nebo dočasně, bez ohledu na jeho rozsah, účel nebo význam (dále jen ‚dílo‘).*
- *Dílem je zejména dílo slovesné vyjádřené řečí nebo písmem, dílo hudební, dílo dramatické a dílo hudebně dramatické, dílo choreografické a dílo pantomimické, dílo fotografické a dílo vyjádřené postupem podobným fotografii, dílo audiovizuální, jako je dílo kinematografické, dílo výtvarné, jako je dílo malířské, grafické a sochařské, dílo architektonické včetně díla urbanistického, dílo užitého umění a dílo kartografické.“*

Autorská díla využívaná ve škole

- učebnice, odborné publikace nebo pracovní sešity
- autorská díla, „o kterých se vyučuje“ (např. film, román, opera, divadelní hra)

Využití autorského díla bez souhlasu autora

- Užitím autorského díla mimo jiné rozumí:
 - rozmnožování díla (tedy vytváření kopií z originálu),
 - rozšiřování rozmnoženiny (tedy distribuce originálního díla nebo kopie mezi další osoby).
- Autorské dílo lze užít bez souhlasu autora, pokud se jedná o
 - a) volné užití díla (§ 30 autorského zákona) nebo
 - b) využití bezúplatných zákonných licencí, ke kterým patří:
 - zhotovování tiskových rozmnoženin díla pro osobní nebo vnitřní potřebu (§ 30a AZ),
 - citace výňatků z díla nebo drobná celá díla (§ 31 AZ)
 - užití digitálního díla pro ilustrační účel (§31a AZ)

3 krokový test - §29 odst 1 AZ

Výjimky a omezení práva autorského lze uplatnit pouze:

1. ve zvláštních případech stanovených zákonem
2. a pouze tehdy, pokud takové užití díla není v rozporu s běžným způsobem užití díla
3. a ani jím nejsou nepřiměřeně dotčeny oprávněné zájmy autora.
 - oprávněné zájmy autora jsou dotčeny pokud vedou nebo by potenciálně mohly vést k nepřiměřené ztrátě příjmů vlastníka autorských práv

§30 AZ Volná užití

- (1) Za užití díla podle tohoto zákona se nepovažuje užití pro **osobní potřebu fyzické osoby, jehož účelem není dosažení přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu**, nestanoví-li tento zákon jinak.
- (2) Do práva autorského tak nezasahuje ten, kdo pro svou osobní potřebu zhotoví záznam, rozmnoženinu nebo napodobeninu díla.
- (3) Nestanoví-li tento zákon dále jinak, užitím podle tohoto zákona je užití počítačového programu či elektronické databáze i pro osobní potřebu fyzické osoby či **vlastní vnitřní potřebu právnické osoby** nebo podnikající fyzické osoby včetně zhotovení rozmnoženiny takových děl i pro takovou potřebu; stejně je užitím podle tohoto zákona zhotovení rozmnoženiny či napodobeniny díla architektonického stavbou i pro osobní potřebu fyzické osoby či vlastní vnitřní potřebu právnické osoby nebo podnikající fyzické osoby (§ 30a) a pořízení záznamu audiovizuálního díla při jeho provozování ze záznamu nebo jeho přenosu (§ 20) i pro osobní potřebu fyzické osoby.

§30a AZ Rozmnožování na papír nebo na podobný podklad

zajištění výuky = vnitřní potřeba školy (PO)

(1) Do práva autorského nezasahuje

- a) fyzická osoba, která pro svou **osobní potřebu**,
- b) právnická osoba nebo podnikající fyzická osoba, která pro **svou vlastní vnitřní potřebu**,
- c) ten, kdo na objednávku pro osobní potřebu fyzické osoby,
- d) ten, kdo na objednávku pro vlastní vnitřní potřebu právnické osoby nebo podnikající fyzické osoby

zhotoví tiskovou rozmnoženinu díla na papír nebo podobný podklad fotografickou technikou nebo jiným postupem s podobnými účinky, s výjimkou případu, kdy jde o vydaný notový záznam díla hudebního či hudebně dramatického, a v případech podle písmen c) a d) řádně a včas platí odměnu podle § 25.

§31 AZ Citace

(1) Do práva autorského nezasahuje ten, kdo

- a) užije v odůvodněné míře **výňatky** ze zveřejněných děl jiných autorů **ve svém díle**,
- b) užije **výňatky z díla nebo drobná celá díla** pro účely kritiky nebo recenze vztahující se k takovému dílu, vědecké či odborné tvorby a takové **užití bude v souladu s poctivými zvyklostmi a v rozsahu vyžadovaném konkrétním účelem**,
- c) užije dílo při **vyučování pro ilustrační účel** nebo při vědeckém výzkumu, jejichž účelem není dosažení přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, a nepřesáhne rozsah odpovídající sledovanému účelu;
 - **vždy je však nutno uvést**, je-li to možné, **jméno autora**, nejde-li o dílo anonymní, nebo **jméno osoby, pod jejímž jménem se dílo uvádí na veřejnost, a dále název díla a pramen**.

(2) Do práva autorského nezasahuje ani ten, kdo výňatky z díla nebo drobná celá díla citovaná podle odstavce 1 písm. a) nebo b) **dále užije**; ustanovení odstavce 1 části věty za středníkem platí obdobně.

Výklad hraničních situací s přihlédnutím k § 30, 30a a 31 AZ:

- Pedagogové zhotovují tiskové rozmnoženiny děl z fondu školy/knihovny, které rozdají studentům ve vyučování za účelem výkladu. Kopie po vyučování studentům odeberou.
 - pedagog reprezentující školu jako PO je oprávněn zhotovit tiskovou rozmnoženinu díla pro vnitřní potřeby školy (§30a odst. 1 písm. b)
 - V případě, že jde skutečně o ojedinělé zprostředkování rozmnoženin děl, pak lze použít zákonnou výjimku citace dle § 31 odst. 1 písm. b) AZ, případně § 31 odst. 1 písm. c) AZ, pokud je dílo rozmnoženo v rámci vyučování. V těchto případech nezáleží na tom, zda pedagog kopie děl studentům ponechá či nikoliv.

- Pedagog předá tištěné odborné dílo nebo jeho část studentům, aby si ho na kopírce (ve škole nebo mimo školu) okopírovali sami.
- Studenti a další fyzické osoby jsou oprávněny zhotovovat si jak tištěné, tak i digitální rozmnoženiny pro vlastní potřeby studia v rámci § 30 a 30a AZ, a to bez ohledu na právní povahu zdroje, z něž čerpají.
- Pedagog by však měl při předávání díla zprostředkovat půjčením díla studentům ze školní knihovny, která je k tomu oprávněna dle § 37 odst.2 AZ.

- Pedagog při výuce ve svých prezentacích, přednáškách apod. používá díla jiných autorů (odborná díla, fotografie, videa apod.)
 - Pedagog tak může činit s odkazem na **§31 odst. 1 písm. a) a b) AZ**
 - užití výňatků musí být v odůvodněné míře
 - užití celých drobných děl musí být za účelem kritiky nebo recenze a v souladu s poctivými zvyklostmi a v rozsahu vyžadovaném konkrétním účelem.
 - S ohledem na znění výjimky §31 odst. 1 písm. c) AZ může pedagog využít dílo při vyučování (může tak například vyhledávat dílo před studenty online) a nikoliv před vyučováním.
 - Elektronickou rozmnoženinu díla používaného v prezentaci si může pedagog zhotovit s odkazem na § 31 odst. 1 písm. a) nebo b) AZ.

- Pedagog zkopíruje odborné dílo v elektronické podobě z legálního internetového zdroje (elektronické knihy) a prostřednictvím flashky (e-mailem, prostřednictvím úložiště) poskytne dílo studentům, kteří si ho zkopírují do svých počítačů
 - primárně záleží na licenčních ujednáních vážících se k dílu, jež je rozmnožováno, Existují díla, u nichž autor proklamuje možnost takového dílo volně šířit pod některou z licencí [např. Creative Commons licence]. Obecně však nikdo nesmí bez dalšího šířit dílo chráněné autorským právem bez svolení autora.
 - Výjimku citace dle § 31 AZ lze na konání pedagoga použít při splnění několika podmínek. Pedagog může využít výjimky dle § 31 odst. 1 písm. b) AZ, ovšem v takovém případě se musí jednat pouze o výňatek z díla nebo o drobné dílo (např. báseň, jedna webová stránka, apod.). Nelze tedy rozšiřovat celou knihu či učebnici. Dílo smí pedagog rozšířit pouze za účelem kritiky nebo recenze a zároveň nesmí svým jednáním sledovat nepoctivý účel.

Společenská role pedagoga jako vzor pro studenty

- učitel by měl být zvláště opatrný na dodržování platného práva
- výjimky z AZ by tedy pedagogové neměli nadužívat
- Pozor na výjimky stanové § 31 (odst. 1 písm. b) a c)) o možnosti užít, a tedy i rozšířit celé dílo v rámci vyučování
 - takové rozšiřování by nemělo hraničit s požadavkem na **užívání díla běžným způsobem** dle § 29 odst. 1 AZ
 - extenzivní výklad zákonné výjimky by se neměl dostat do **rozporu s dobrými mravy**, což je podle § 2 odst.3 OZ zakázáno

Užitečné odkazy a zdroje

- Školský zákon, Zákon o pedagogických pracovnících, Zákoník práce, Autorský zákon
- EDUin.cz
- MŠMT.cz
- Ústav státu a práva akademie věd ČR: Stanovisko k výkladu užití autorských děl ve školách z pohledu příslušných ustanovení autorského zákona
- Řízení školy online: Zákonné a nezákonné užití učebnic, odborných publikací a literárních děl při výuce (otevřený článek)